

Üzleti Intelligencia

6. Előadás: Mély Q -tanulási architektúrák

Kuknyó Dániel
Budapesti Gazdasági Egyetem

2023/24
1.félév

- 1 Bevezetés
- 2 Mély Q -tanulás (DQN)
- 3 Dupla mély Q -tanulás (DDQN)
- 4 Párbajozó mély Q -tanulás

- 1 Bevezetés
- 2 Mély Q -tanulás (DQN)
- 3 Dupla mély Q -tanulás (DDQN)
- 4 Párbajozó mély Q -tanulás

A Q -tanulás alapjai

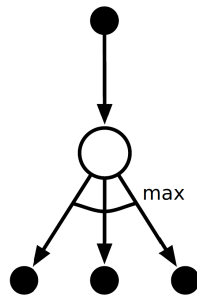
A megerősítéses tanulásban az egyik nagy áttörést egy politikafüggetlen TD algoritmus kifejlesztése hozta el.

Ebben az esetben a becsült **állapot-cselekvés minőség függvény**, Q , ami megadja, hogy mennyire jövedelmező az ügynöknek s állapotban a cselekvést végrehajtani.

Q -tanulás

$$Q(s_t, a_t) \leftarrow Q(s_t, a_t) + \alpha \left[r_{t+1} + \gamma \max_a Q(s_{t+1}, a) - Q(s_t, a_t) \right]$$

A Q -tanulás ezáltal egy teljesen online tanulási algoritmus, ami a követett **politikától függetlenül** garantáltan konvergálni fog a valós Q értékekhez.

Dupla Q-tanulás

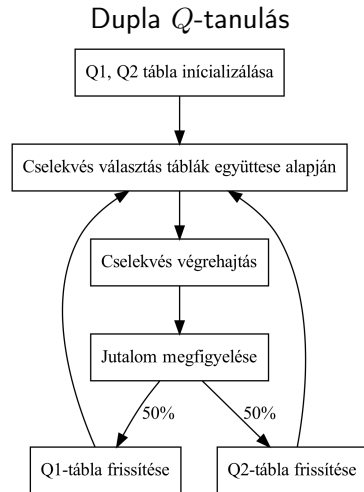
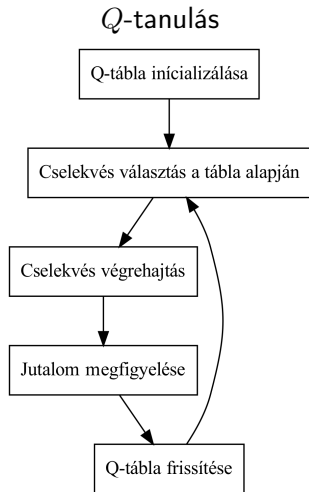
A kettős tanulás ötlete természetesen kiterjed a teljes MDP algoritmusaira. A Q-tanulásban a becsült Q-értékek torzítottak lehetnek, ha alacsony a minta számossága, vagy zaj van a rendszerben. Egy módja a Q-tanulás regularizálásának, ha egy helyet **két Q-táblát tart nyilván az algoritmus**, Q_1 -et és Q_2 -t.

A Q-tanulással analóg dupla Q-tanulás nevű kettős tanulási algoritmus két részre osztja az időlépéseket, **minden lépésnél egy érmét feldobva**. Ha az érme fejre esik, a frissítés a következő:

$$Q_1(s_t, a_t) \leftarrow Q_1(s_t, a_t) + \alpha \left[r_{t+1} + \gamma Q_2(s_t + 1, \underset{a}{\operatorname{argmax}} Q_1(s_{t+1}, a)) - Q_1(s_t, a_t) \right]$$

Ha az érme pedig írásra esik, akkor ugyanez a frissítés Q_1 és Q_2 felcserélésével történik, így Q_2 frissül. A két közelítő értékfüggvényt teljesen szimmetrikusan kezeli az algoritmus. Például egy ε -mohó politika a dupla tanulás esetében az egyes cselekvési értékbecslések **átlagára vagy összegére épülhet**.

Alapvető Q -tanulási eljárások

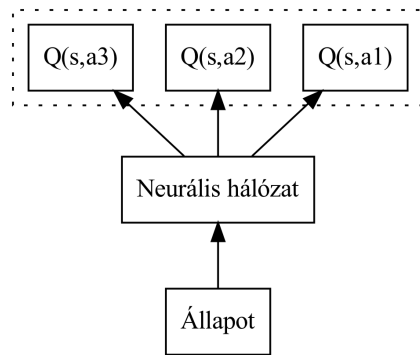
- 1 Bevezetés
- 2 Mély Q -tanulás (DQN)
- 3 Dupla mély Q -tanulás (DDQN)
- 4 Párbajozó mély Q -tanulás

A Q -hálózat (DQN)

A Q -hálózat egy természetes kiterjesztése a hagyományos Q -tanulásnak. A naív Q -hálózat inputja a **környezetet leíró változók** vektora vagy mátrixa, és az outputja pedig az ügynök számára elérhető **cselekvések $Q(s, a)$ értéke** minden $a_1, a_2, \dots, a_n$ cselekvéshez tartozóan.

A cselekvés választáshoz az ügynök kiválasztja a **legnagyobb becsült Q értéket**, és az ahhoz tartozó cselekvést fogja végrehajtani.

A Q -hálózat költségfüggvénye az **átlagos négyzetes Bellman hiba**, a paraméter frissítése pedig a költségfüggvény gradiense és a lépésméret szerint történik.

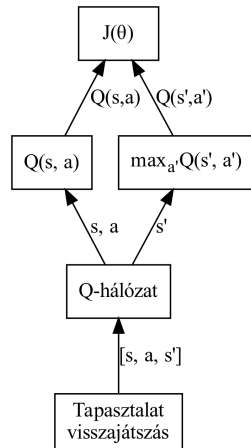

A DQN költségfüggvénye

A mély Q -tanulás során a költségfüggvény a négyzetes Bellman hiba várható értéke:

$$J(\theta) = E_{s,a,s' \sim D} \left[\left(r + \gamma \max_{a'} Q_{\theta}(s', a') - Q_{\theta}(s, a) \right)^2 \right]$$

Ahol s, a, s' a D tapasztalat visszajátszási memóriából vett minta. A Q -hálózat megkeresi az s' következő állapothoz tartozó legnagyobb értékű cselekvést, a' -t, és lekérdezi a memóriából vett s aktuális állapothoz és a aktuális cselekvéshez tartozó Q -értéket. Ez a TD hibának egy változata.

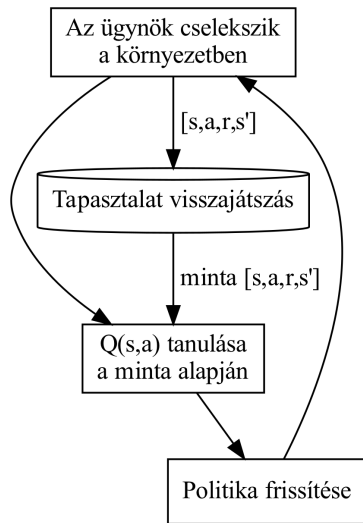

Tapasztalat visszajátszás

A tapasztalat visszajátszás az egyik változtatás, ami a Q -hálózat problémáján hivatott segíteni.

A tapasztalat memória (D_{replay}) $[s, a, r, s']$ **négyeseket tartalmaz**. Minden alkalommal amikor az ügynök cselekszik, az általa tapasztalt s_t, a_t, r_t, s_{t+1} elmentődik a tapasztalat memóriába.

Amikor tanulásra kerül a sor, az ügynök **véletlen és rendezetlen mintát** (miniköteget) kap a tapasztalat memóriából, melynek számossága megegyezik a kötegmérettel. Eszerint számolódik ki a költségfüggvény majd frissülnek a Q -hálózat paraméterei.

Algoritmus 1: Mély Q -tanulás

Input: $\tau \sim [0, 1]$ átlagolási ráta, Online hálózat Q_θ , célhálózat $Q_{\bar{\theta}}$, tapasztalat memória D inicializálása;

for $i = 0 \rightarrow \max_i$ **do**

for $t = 0 \rightarrow \max_t$ **do**

s_t megfigyelése és $a_t \sim \pi(s_t, a_t)$ cselekvés választása;

a_t végrehajtása és s_{t+1} , r_t megfigyelése;

s_t, a_t, r_t, s_{t+1} eltárolása a tapasztalat memóriában;

end

for $c = 0 \rightarrow \max_c$ **do**

$e_t = s_t, a_t, r_t, s_{t+1} \sim D$; /* Mintavétel a tapasztalat memóriából */

        Gradiens ereszkedés végrehajtása a $\left(r + \gamma \max_{a'} Q_\theta(s', a') - Q_\theta(sa)\right)^2$ hibán:

end

end

Ahol t a környezetben lejátszott lépések és c a hálózat tanítási lépések ciklusváltozója.

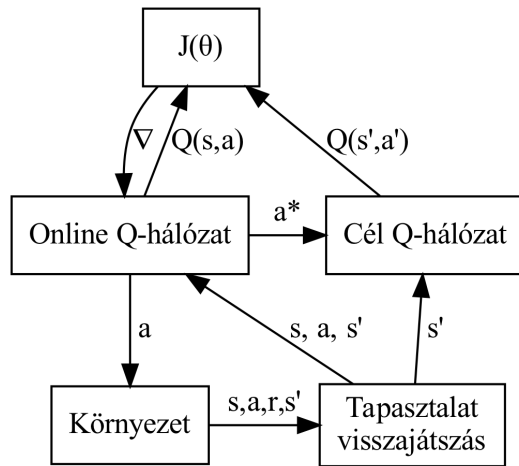
- 1 Bevezetés
- 2 Mély Q -tanulás (DQN)
- 3 Dupla mély Q -tanulás (DDQN)
- 4 Párbajozó mély Q -tanulás

DDQN

A DDQN algoritmus a dupla Q -tanulás elveit hajtja végre neurális hálózatokkal: ebben az esetben a két Q -tábla helyett **két Q -hálózat** kap helyet az architektúrában:

- Online hálózat Q_θ : a cselekvések **kiválasztásáért** felel.
- Célhálózat $Q_{\bar{\theta}}$: a választott cselekvés **kiértékeléséért** felel.

Az algoritmus csak az online hálózaton hajt végre paraméter frissítést. A célhálózatot úgy frissíti, hogy az online hálózat paramétereinek értékét átmásolja adott időközönként.

A DDQN költségfüggvénye

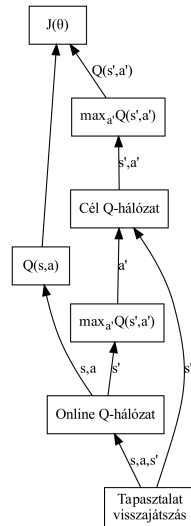
A DDQN architektúrában az optimális cselekvés a^* a Q_θ online hálózat által lesz kiválasztva s' következő cselekvésre:

$$a^* = \underset{a'}{\operatorname{argmax}} Q_\theta(s', a')$$

A $Q_{\bar{\theta}}$ célhálózat pedig kiértékeli az online hálózat által választott cselekvést: $Q_{\bar{\theta}}(s', a^*)$, majd kiszámolja a TD hibát:

$$J(\theta) = E_{s,a,r,s' \sim D} \left[(r + \gamma Q_{\bar{\theta}}(s', a^*) - Q_\theta(s, a))^2 \right]$$

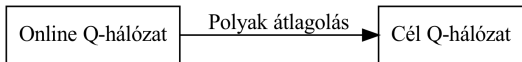
Ahol $E_{s,a,r,s' \sim D}$ a tapasztalat visszajátzásból származó miniköteg, γ a diszkont ráta.

A célhálózat frissítése

Adott időközönként az online hálózat Q_θ paramétereit át kell másolni a $Q_{\bar{\theta}}$ célhálózatra, **hiszen a célhálózaton nincs gradiens ereszkedés végrehajtva.**

Ezt meg lehet tenni úgy is, hogy periodikusan explicit másolat készüljön az online hálózatról, viszont egy jobb megoldás, ha Polyak átlagolással (**lágymásolással**) másolódnak át a paraméterek.

Ebben az esetben a τ hiperparaméter szabályozza az **átlagolási rátát** vagyis, hogy mekkora súllyal legyenek figyelembe véve az új paraméterek:

Polyak átlagolás

$$\bar{\theta} \leftarrow \tau\theta + (1 - \tau)\bar{\theta}$$

- $\bar{\theta}$: Célhálózat paramétere
- θ : Online hálózat paramétere
- τ : Átlagolási ráta

Algoritmus 2: Dupla mély Q -tanulás (DDQN)

Input: $\tau \sim [0, 1]$ átlagolási ráta, Online hálózat Q_θ , célhálózat $Q_{\bar{\theta}}$, tapasztalat memória D inicializálása;

for $i = 0 \rightarrow \max_i$ **do**

for $t = 0 \rightarrow \max_t$ **do**

s_t megfigyelése és $a_t \sim \pi(s_t, a_t)$ cselekvés választása;

a_t végrehajtása és s_{t+1} , r_t megfigyelése;

s_t, a_t, r_t, s_{t+1} eltárolása a tapasztalat memóriában;

end

for $c = 0 \rightarrow \max_c$ **do**

$e_t = s_t, a_t, r_t, s_{t+1} \sim D$; /* Mintavétel a tapasztalat memóriából */

$Q^*(s_t, a_t) \leftarrow r_t + \gamma Q_\theta(s_{t+1}, \operatorname{argmax}_{a'} Q_{\bar{\theta}}(s_{t+1}, a'))$;

        Gradiens ereszkés végrehajtása a $(Q^*(s_t, a_t) - Q_\theta(s_t, a_t))^2$ hibán;

$\bar{\theta} \leftarrow \tau \theta + (1 - \tau) \bar{\theta}$; /* Paraméterek frissítése */

end

end

- 1 Bevezetés
- 2 Mély Q -tanulás (DQN)
- 3 Dupla mély Q -tanulás (DDQN)
- 4 Párbajozó mély Q -tanulás

Az előny függvény

A megerősítéses tanulás harmadik értékfüggvénye a $V(s)$ és a $Q(s, a)$ mellett.

Matematikailag az előny függvény s állapotra és a cselekvésre a cselekvés Q értékének és az állapot értékének a különbsége:

Előny függvény

Az előny függvény megadja, **ennyivel jobb vagy rosszabb** egy adott a cselekvést végrehajtani egy s állapotból a többi elérhető cselekvéshez képest.

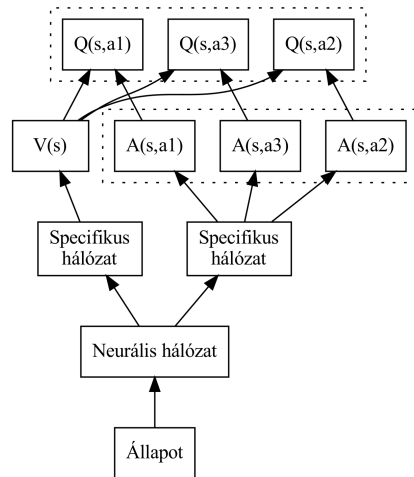
$$A(s, a) = Q(s, a) - V(s)$$

Egy $A(s, a) = 0$ érték azt jelenti, hogy a cselekvést végrehajtani olyan jövedelmező, mint az átlagos cselekvés s -ből. Ha $A(s, a) > 0$, a cselekvés jobb, és ha $A(s, a) < 0$ akkor rosszabb mint az átlagos cselekvés s állapotból.

Párbajozó Q -hálózat architektúrája

A párbajozó Q -tanulás algoritmus **explicit módon kettéválasztja az állapot-érték és előny függvények megbecslését** minden állapot művelet esetén. Ez a szétválasztás teszi lehetővé a hatékonyabb tanulást és jobb általánosítást.

Az előnyfüggvény definíciójából kiindulva a minőségfüggvényt ki lehetne számolni úgy, mint $Q(s, a) = V(s) + A(s, a)$, **viszont ez problémás mert nem feltételezhető, hogy a hálózat minden értékre pontos becslést ad.**

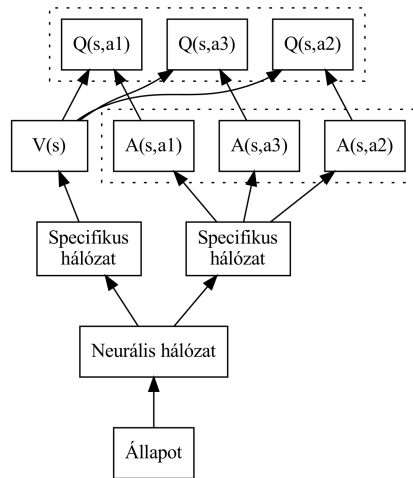

Párbajozó Q-hálózat architektúrája

A gyakorlatban a $Q(s, a)$ érték úgy áll elő, hogy a $V(s)$ állapot-értékhez hozzáadódik a választott cselekvés és a legnagyobb előnyű cselekvés $A(s, a)$ értékének különbsége:

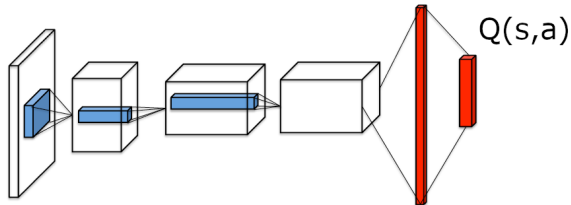
$$Q(s, a) = V(s) + \left(A(s, a) - \frac{1}{|A|} \sum_{a'} A(s, a') \right)$$

Ahol $|A|$ az elérhető cselekvések száma, $\frac{1}{|A|} \sum_{a'} A(s, a')$ pedig az elérhető cselekvések előnyeinek átlaga.

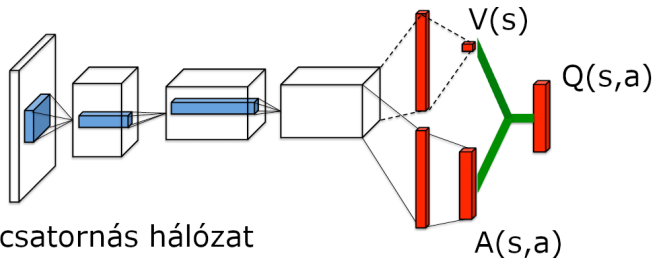

Az egycsatornás és párbajozó architektúrák összehasonlítása

Egycsatornás hálózat

Többscsatornás hálózat

Dupla párbajozó architektúrák (DDDQN)

A kettős Q -tanulást meg lehet valósítani párbajozó hálózatokkal is. Mivel mindkettőnek az outputja a $Q(s, a)$ állapot-cselekvés minőség függvény, az egyetlen változtatás a kettős Q -tanuláshoz képest a neurális hálózat architektúrájában van. A komponensek elrendezésén nem szükséges változtatni.

A hálózatok között a paraméterek másolását explicit másolással, vagy Polyak átlagolással lehet megoldani. Ezzel a hálózat pontosabban tanul, és ellenállóbb a tanítási mintában jelen lévő zajjal szemben.

